

Драгутин Огњановић

Од сетве до погаче

(Поезија за децу МОМЧИЛА ТЕШИЋА)

Присутан у нашој поезији за најмлађе већ четири и по деценије, Момчило Тешић, је попут мрава, тихо, скромно и полако, сакупљао и низао поетске груменчиће и медаљончиће; слагао сен туге и искре смеха, да њима дирне и озари девојчице и дечаке љупком, доброћудном шалом, оним што су звучно и визуелно понели његово ухо и око као неутуђиви свет рустикалног доживљаја детињства.

Омамљен лепотом природе, њених твари и тајни, Тешић јој се раноранилачки упућује као двоструки поверилац: као човек који од ње изнуђује животне и духовне плодове. Тај двоструки вид саобраћаја и додира са селом и природом у нашој литератури је био и остао приметан од народног песништва, преко народне радиности, наивног сликарства до литературе стваралаца пореклом са села — од Милорада Поповића Сељанчице, преко Глишића, Веселиновића, Козарца до Бранка Ђопића и Ерића. Колико је Момчило Тешић нераздвајан од природних феномена види се и по томе што он, у једној врсти наивно ин-

тониране поетике, иде ка поетској десубјективизацији, као да његову песму пише природа сама:

*Први је стих исково поток,
другом је небо дало боју,
на трећи бели небески оток
баци прозирну сенку своју.*

*Маслачак је дао златне очи
петоме стиху у овој песми.
Шести освежи вода на чесми,
А седми чворац на дуду
срочи.*

*Најзад, у ведру песму улете
једно буцмасто, весело дете,
што се купаше испод моста. . .*

Радост, као основно осећање деце и детињства, Тешић испољава као композицију, као настојање да се деца кроз ово осећање понуди импресија о ритму живота, као живот сам. У том смислу он је унеколико пратилац оног односа који су према деци заузели Змај, Десанка Максимовић, Григор Витез, Бранко Лазаревић, Гвидо Тартаља и други наши песници чије је окретање природи основна претпоставка остваривања задовољства и радости. Отуд

Тешићеве песме **Цветање, Кос, Први лептир, Сликоница, Ждребе** и друге ту радост дочаравају попут пастелних боја које сликају по једну животну згоду и по једно радосно виђење природних феномена.

У аутобиографији **Из мога живота** Тешић то прожимање физичког и духовног рада судбински повезује. „Многе моје песме — каже он — настале су у путу од куће до њиве, док сам чувао или догонио стоку, на дрвљанику, у шуми и штали, наспрам светла ватре са огњишта, петролејске лампе или крпице уваљене у масл”. Два тока послова, егзистентних и стваралачких, оптерећивали су али и ослобађали Тешића од брига, мањкавости, тежачке и мученичке упућености на свакодневни напор да се отме скепси, клонућу и поразу. Песма је, макар била илузија и варка, добродошла да обеснажи заборав, бол, трпљење и немање. Прихваћена као нужност, она се испољила као сведок живљења, као супстрат шале и игре, као говорни ромор.

Тешићева поезија глорификује рад као основно животно начело. Све је у њој на послу, на извршавању задатака. Раде деца и одрасли, раде инсекти и птице, животиње и време. У Тешићевој поезији рад је основ радости и осећању задовољства. Попут Змајевог доказивања на радиност девојчица, Тешић у песми **Пошла Винка** дочарава дечју вредноћу. Девојчицино доношење воде у тестији да се умију „дедица и бака” открива патријархални вид дечјег понашања и песникову склоност да, укази-

вањем на послушност, емитује мисао о респекту према старима кроз рад као задовољство и игру. Радост од сопственог посла у песми **Печурке** открива назначену слику задовољства које се најпотпуније остварује кроз осећање самопотврде. Међу песмама о раду, у које се могу уброятати и **Уморне руке, Комишање** и друге, песма **Сеје баба брашно** има највише тоpline и сјаја аутентичне визије рада људских руку. Сва једна врста специфичне словенске антитезе, она је мала обзнана духовите варијанте ономатопеичног дочаравања рада, глорификација доброте и радости усмерених и приушћених детету:

*Да ли крилом певац бије
или гуска што се купа?
Ветрењача жито веје
ил уз добош војска ступа?*

Није!

*Него бака брашно сеје:
тапа-тупа,
тапа-тупа —
малој Деси
колач меси ...*

Попут времена које ради, раде и ствари. Дању и ноћу чагрља стара поточара. Сва заснована на звучној слици тог рада, песма **Воденица** је слика дешавања које се збива наизглед без човека, а, у ствари, њим покренуто и њему примерено.

И природа и време имају своју творачку снагу, и они раде за живи свет у себи. То њихово твораштво, као вајкадашња тема песништва, у

Тешићевој песми равна се са људским радом:

И месеци као људи
из дан у дан вредно раде.
На пример: Април цвеће
буди,
Август јабуке сочне заруди,
Октобар сеје јечам и раж,
зимски месеци цепају класе.

(Најдужи годишњи одмор)

Овај метонимијски облик у задња два стиха Тешићу погодује да створи лирску слику са одређењем послова у времену. Тако се човеково постојање, с друге стране, равна према времену. У настојању да то осећање сугерише деци, Тешић инсистира на слику тој спознаји календара људских послова и њихове зависности од тренутка кад се обављају. И тај безазлено дат календар представља не само човеково радно понашање и оријентисање, већ и бивање, вечно истину о животној и временској зависности. Метонимијски виђена слика времена дата је и у песми **Децембар** која нуди и антропоморфну вредност:

Навукао шубару
да му главу чува,
и чизме до колена
од косматог јелена —
и кад стане у бару
да је нога сува.

Тешићева песма **Лик** има претходницу у **Шетњи једног стенографа по вашару** Љубе Ненадовића. Начин рекламе и продаје лука и ритмички и

духом подсећа на Ненадовићев тон:

Велиш: ситан ко јаја
сврачја?
Ево и крупног ко глава мачја!
Бирајте лук по својој вољи:
Онај је добар, овај још бољи!
Без лука не треба за сто
сести,
њега треба и у сну јести!...

Духовитост прожету тугом Тешић даје у слици инверзибилног виђења брзине дединог и унуковог хода: на почетку једном дедином кораку одговарају три унукова, а на крају једном унуковом три дедина корака. Та променљивост односа у песми **Кораћи и корачићи** одсликава пролазност и илуструје стасање и посустајање као знаке животног законитости.

Дечје жеље и потреба за истицањем у благој форми присутни су и у поезији Момчила Тешића. У песми **Радин кишобран** једна од таквих жеља илустрована је девојчициним чекањем на тераси да падне киша да би другима показала кишобран који је добила од мајке на поклон.

У Тешићевој слици деце и дечјег света постоје разноврсне теме и идеје, али су они често у власти познатих облика исказа, како у прозодискском погледу, тако и у односу према поетској материји. У њој је много шаренила, неуједначености, имитације, спотицања и повијања ка разноврсним поетским ветровима. У песмама у којима се осети аутентичнији тон Тешић слику остварује чистотом лирске вокације и хуморног сјаја. У такве песме спадају: **Извор**, **Летња песма**,

ПЕСМА
ОКТОБРА

Подстанари, Шта сунђер једе и пије и Кијавица на Златибору. У првим двама лирска слика је упила песникову емоцију односа према природи и њеним феноменима на чист и оригиналан начин; у другим двама он је остварио хумор на принципу контрастне слике и парадоксалног мишљења. У **Подстанарима** бува уништава бабу, а у **Шта сунђер једе и пије** сунђер уништи бројне велике и чудне ствари.

Песмом **Кијавица**, којом асоцира на Нушићев драмолет под истим насловом, Тешић уноси ведрину и шалу народног мудријаша који своју шеретску ономатопеички изказану пошалицу на рачун хладноће (оним: Апћи-ха! Апћи-ха!) уноси ведром и бодру провокацију којом, у ствари, појачава жељу да се изиђе на снег и доживи барокност белог накита присутног по дрвећу.

Ослонци Тешићеви у народној поезији су вишеструки. Његове песме **Чик** и **Укор** су алитеративни низови речи, лексичка и сонорна поновљивост кроз коју се остварила искричава игра духа и својеврсна музичка интонација.

Уз неколико минијатура са таквом духовитошћу Тешић

је написао и извешан број загонетки које свој модел имају у народним досеткама. Међу тим загонеткама је најзанимљивија она грађена на парадоксу која се односи на **квкуруз**:

*Бркат чича целог лета
без капута никад није.
У јесен се он обрије,
А кад дује зла мећава
и згомила смет до смета —
на тавану он го спава.*

Нису само ритам и структура стиха у знатном броју песама М. Тешића народног порекла; и духовитост и досетка су са народних извора. У духу народне приче о Циганину који се, између лубенице и диње, одлучује за **лубендињу** (!), Тешић дечјим алтернативама (једно воли слаткише, друго сладолед, а треће мед), на лицу места створеном кованицом, „противставља” одлуку за **сладоледомед**. Тако његова песмица, у чији је наслов ушла наведена кованица, одсликава ситуациону згоду у којој попућеним алтернативама жељни импулс духовитог саговорника не одриче ништа. И управо то **све** интонира дух мудријаша који развеселава у животу и твори у духу и у језику.